

Byla C-356/21**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data:**

2021 m. birželio 7 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Lenkija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. kovo 16 d.

Ieškovas:

J. K.

Atsakovė:

TP S. A.

<...>

Varšuva, 2021 m. kovo 16 d.

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy

w Warszawie (Varšuvos miesto apylinkės teismas, Varšuva)

<...>

<...>

PRAŠYMAS PATEIKTI ATSAKYMĄ Į PREJUDICINĮ KLAUSIMĄ

Vadovaudamasis 2021 m. kovo 16 d. nutartimi *Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy* pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnį prašo pateikti atsakymą į tokį prejudicinį klausimą:

„Ar 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos [d]irektyvos 2000/78/EB[,] nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, p. 16), 3 straipsnio 1 dalies a ir c punktai turi būti suprantami taip, kad leidžiama į Tarybos direktyvos 2000/78/EB taikymo sritį neįtraukti, taigi ir

netaikyti sankcijų, nustatytų nacionalinėje teisėje pagal Tarybos direktyvos 2000/78/EB 17 straipsnį, sutarties šalies pasirinkimo laisvės, jei pasirinkimas nėra grindžiamas lytimi, rase, etnine kilme ar tautybe, tuo atveju, kai diskriminuojama atsisakant sudaryti civilinę teisinę sutartį, pagal kurią darbą atliktų savarankišką ekonominę veiklą vykdančias fizinis asmuo, o šio atsisakymo priežastis būtų galimo kontrahento seksualinė orientacija[?"]

<...>

Motyvai <...>

A. ŠALYS IR JŲ ĮGALIOJĘJI ATSTOVAI

Ieškovas: J. K.

<...>

Atsakovė: TP S. A.

<...>

B. REIKŠMINGOS EUROPOS SAJUNGOS TEISĖS NUOSTATOS

Europos Sąjungos Sutartis <...>

2 straipsnis. Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises. Šios vertybės yra bendros valstybėms narėms, gyvenančioms visuomenėje, kurioje vyrauja pluralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.

2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos [d]irektyva 2000/78/EB[,] nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303 <...>, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), toliau – Direktyva 2000/78/EB

1 straipsnis. Šios direktyvos tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.

3 straipsnis

1. Neviršijant Bendrijai suteiktų įgaliojimų, ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas:

- a) įsidarbinant, savarankiškai įsidarbinant ar darbo sąlygoms [sąlygoms, taikomoms galimybei įsidarbinti ir imtis nesavarankiškos ar savarankiškos veiklos], įskaitant atrankos kriterijus ir priėmimo į darbą sąlygas, visoms veiklos rūšims ir visais profesinės karjeros etapais, įskaitant paaukštinimą;
- b) galimybei gauti visų rūšių ir visų lygių profesinį orientavimą, profesinį mokymą, sudėtingesnę profesinį mokymą [kvalifikacijos kėlimą] ir perkvalifikavimą, įskaitant praktinę darbo patirtį;
- c) įdarbinim[0] ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą;
- d) narystei ir dalyvavimui darbuotojų ar darbdavių organizacijose ar kitose organizacijose, kurių nariai turi tam tikrą profesiją, įskaitant tokių organizacijų teikiamą naudą.

17 straipsnis. Valstybės narės sankcijoms, taikytinoms už nacionalinių nuostatų, priimtų pagal šią direktyvą, pažeidimus[,] nustato taisykles ir imasi visų priemonių, būtinų jų taikymui užtikrinti. Sankcijos, kurias gali sudaryti kompensacijos nukentėjusiajam sumokėjimas[,] turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. Valstybės narės ne vėliau kaip iki 2003 m. gruodžio 2 d. apie šias nuostatas praneša Komisijai ir nedelsdamos ją informuoja apie visus vėlesnius minėtų nuostatų pakeitimus.

C. SVARBIOS NACIONALINĖS TEISĖS NUOSTATOS

Ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów prawa Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania z dnia 3 grudnia 2010 roku (2010 m. gruodžio 3 d. Įstatymas dėl tam tikrų Europos Sąjungos teisės nuostatų įgyvendinimo vienodo požiūrio srityje) (Dziennik Ustaw, 2020, 2156 pozicija – suvestinė redakcija), toliau – Lygybės įstatymas

2 straipsnio 1 dalis. Įstatymas taikomas fiziniams asmenims, taip pat juridiniams asmenims ir teisinio subjektiškumo neturintiems subjektams, kuriems teisnumas pripažįstamas pagal įstatymą.

4 straipsnio 2 punktas. Įstatymo taikymo sritis apima:

<...>

2) ekonominės arba profesinės veiklos pradėjimo ir vykdymo, visų pirma darbo santykių pagrindu arba pagal civilinę teisinę sutartį, sąlygas;

<...>

5 straipsnis. Įstatymas netaikomas:

<...>

3) sutarties šalies pasirinkimo laisvei, jei tik pasirinkimas nėra grindžiamas lytimi, rase, etnine kilme ar tautybe;

<...>

8 straipsnio 1 dalies 2 punktą

1. Draudžiama diskriminuoti fizinius asmenis dėl jų lyties, rasės, etninės kilmės, tautybės, religijos, tikėjimo, įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos:

<...>

2) kiek tai susiję su ekonominės arba profesinės veiklos pradėjimo ir vykdymo, visų pirma darbo santykių pagrindu arba pagal civilinę teisinę sutartį, sąlygomis;

<...>

13 straipsnis

1. Kiekvienas asmuo, kurio atžvilgiu buvo pažeistas vienodo požiūrio principas, turi teisę į kompensaciją.

2. Vienodo požiūrio principo pažeidimo atvejais taikomos *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku – Kodeks cywilny* (1964 m. balandžio 23 d. Civilinis kodeksas) nuostatos <...>.

D. NACIONALINIO TEISMO NAGRINĖJAMO GINČO DALYKAS

Šioje byloje ieškovas reikalauja priteisti iš atsakovės 47 924,92 PLN sumą su įstatyme nustatyto dydžio delspinigiais, skaičiuojamais nuo ieškinio pateikimo iki sumokėjimo dienos, kurią sudaro 35 943,69 PLN turtinės žalos ir 11 981,23 PLN neturtinės žalos atlyginimas už vienodo požiūrio principo dėl seksualinės orientacijos pažeidimą tiesioginės diskriminacijos forma, kiek tai susiję su ekonominės veiklos pradėjimo ir vykdymo, visų pirma pagal civilinę teisinę sutartį, sąlygomis. Ieškovas savo reikalavimą grindžia teiginiu, kad atsakovė jį tiesiogiai diskriminavo dėl seksualinės orientacijos, nes atšaukė jo 2017 m. gruodžio mėn. pamainas, numatytas 2017 m. lapkričio 20 d. pasirašytoje vieno mėnesio rangos sutartyje, nepasirašė kitos rangos sutarties ir taip nutraukė šalių bendradarbiavimą. Kaip tikėtiną pamainų atšaukimo ir bendradarbiavimo nutraukimo atsakovės iniciatyva priežastį ieškovas nurodo savo ir gyvenimo partnerio „YouTube“ kanale pagal projektą „J. & D.“ paskelbtą kalėdinę dainą „Pokočaj nas w święta“ („Pamilk mus per Kalėdas“), kuriuo siekta parodyti, kad Lenkijoje gyvenančios tos pačios lyties poros niekuo nesiskiria nuo skirtingų lyčių porų.

Atsakovė prašo ieškinį atmesti, nurodydama, kad nepažeidė vienodo požiūrio principo. Atsakovė tvirtina, kad nei ji, nei teisės aktai negarantavo ieškoviui šalių sudarytos rangos sutarties pratęsimo. Atsakovė aiškina, kad 2017 m. gruodžio mėn. jos įmonėje įvyko reorganizacija, tad laidų apipavidalinimas, kuriuo užsiėmė ieškovas, turėjo būti pavestas naujai sukurtai *Agencja Kreacji Oprawy i Reklamy* (Apipavidalinimo ir reklamos kūrimo agentūra). Sprendimą nutraukti bendradarbiavimą su ieškovu priėmė už reorganizaciją atsakingas asmuo. Be to, atsakovė teigia, kad apie ieškovo seksualinę orientaciją buvo plačiai žinoma.

Šalys ginčijasi dėl atsakovės bendradarbiavimo su ieškovu nutraukimo priežasčių, taigi ir dėl to, ar ši priežastis yra tiesioginė diskriminacija dėl ieškovo seksualinės orientacijos.

E. ESMINĖS FAKTINĖS APLINKYBĖS

<...>

Ieškovas yra homoseksualus asmuo. Kartu su gyvenimo partneriu jis aktyviai veikia LGBT bendruomenės labui, siekdamas skatinti toleranciją Lenkijoje gyvenančioms homoseksualioms poroms. Vykdydami šią veiklą pagal akciją „J. & D.“ ieškovas ir jo partneris turi „YouTube“ kanalą, kuriame skelbia medžiagą, skatinančią toleranciją homoseksualiems santykiams. 2017 m. gruodžio 4 d. tame „YouTube“ kanale ieškovas ir jo partneris paskelbė muzikinį vaizdo įrašą su kalėdine daina „Pamilk mus per Kalėdas“, kuriame rodoma, kaip žmonės, palaikantys homoseksualius santykius, švenčia Kalėdas. Ieškovas savo internetinę veiklą, susijusią su tolerancijos propagavimu, pradėjo 2016 m., su partneriu paskelbdami muzikinį vaizdo įrašą pagal grupės „Roxette“ hitą, vėliau paskelbė informaciją apie savo dalyvavimą „GayGala“ renginyje Stokholme grupės „Roxette“ kvietimu. Po to, kai ieškovas ir jo partneris 2017 m. birželio mėn. susituokė Portugalijoje, jie buvo pakviesti į nacionalinės Lenkijos televizijos TVN laidą „Dzień Dobry TVN“ („Laba diena, TVN“). Redakcijos, kurioje ieškovas dirbo atsakovės organizacinėje struktūroje, darbuotojai ir bendradarbiai žinojo apie ieškovo seksualinę orientaciją.

Atsakovė valdo nacionalinės Lenkijos televizijos kanalą, kuriame dirba daugiau nei 2 000 darbuotojų. Ieškovas, kaip vidurinėsios grandies bendradarbis atsakovės struktūroje, neturėjo tiesioginių ryšių su įmonei atsakovei vadovaujančiais asmenimis.

Nuo 2010 m. iki 2017 m. ieškovas ir atsakovė bendradarbiavo pagal reguliariai iš eilės sudaromas trumpalaikes rangos sutartis. Ieškovas bendradarbiavo vykdydamas individualią ekonominę veiklą. Bendradarbiavimas apėmė ieškovo rengiamą medžiagą, kaip antai laidų montažas ir anonsų ar feljetonų, kurie vėliau atsakovės buvo naudojami kaip savireklamos medžiaga, rengimas. Ieškovas dirbo atsakovės vidiniame organizaciniame padalinyje – 1-osios programos apipavidalinimo ir reklamos redakcijoje, kuriai vadovavo W. S. Pagal sudaromas

rangos sutartis ieškovas dirbo savaitinėmis pamainomis ir per jas rengė medžiagą atsakovės savireklamos laidoms. Tiesioginis ieškovo vadovas W. S. skirdavo pamainas ieškovui ir kitai žurnalistei, vykdančiai tą pačią veiklą, taip, kad kiekvienas iš jų per mėnesį dirbtų po dvi 2 savaitių pamainas.

Nuo 2017 m. rugpjūčio mėn. atsakovės vidaus struktūroje buvo planuojama reorganizacija, per kurią, be kita ko, buvo ketinama steigti naują padalinį – *Agencja Kreacji, Reklamy i Oprawy* (Kūrybos, reklamos ir apipavidalinimo agentūra). Naujasis padalinys turėjo būti jungtinė visų atsakovės televizijos laidų agentūra vietoj prieš tai veikusios atskirų laidų redakcijų. Reorganizacijai ir bendradarbių, kurie turėjo pereiti į naująją agentūrą, patikrai atsakovė paskyrė naujus darbuotojus I. Š. ir P. K.

2017 m. spalio ir lapkričio mėnesių sandūroje P. K. surengė susitikimą su 1-osios programos apipavidalinimo ir reklamos redakcija ir informavo, kurių asmenų bendradarbių patikros, atliktos vykdant planuojamą reorganizaciją, rezultatas buvo teigiamas – tarp šių asmenų buvo nurodytas ir ieškovas.

Paskutinę rangos sutartį vieno mėnesio laikotarpiui šalys sudarė 2017 m. lapkričio 20 d. 2017 m. lapkričio 29 d. ieškovas iš tiesioginio vadovo gavo 2017 m. gruodžio mėn. darbo grafiką, kuriame ieškovui buvo numatytos dvi savaitinės pamainos, prasidedančios 2017 m. gruodžio 7 d. ir 21 d.

2017 m. gruodžio 4 d. ieškovas ir jo partneris paskelbė kalėdinės dainos „Pamilk mus per Kalėdas“ muzikinį vaizdo įrašą.

2017 m. gruodžio 5 ar 6 d. vyko susitikimas dėl kalėdinės medžiagos rengimo laidoms, skirtoms transliuoti atsakovės televizijoje, jame dalyvavo ieškovo tiesioginiai vadovai W. S., I. Š., P. K. ir 2-osios programos apipavidalinimo ir reklamos redakcijos vadovas L. R. Susitikime buvo užduotas klausimas, ar planuojama rengti kalėdinę reklamą, o I. Š. arba P. K. atsakė, kad J. (1-oji programa) jau turi savo reklamą ir savo Kalėdų Senelius.

Po šio susitikimo I. Š. ar P. K. kreipėsi į ieškovo tiesioginį vadovą W. S. dėl informacijos apie ieškovo pamainų terminus, o tada nurodė nušalinti ieškovą nuo darbo ir patikėti jo pamainą kitam asmeniui.

2017 m. gruodžio 6 d. ieškovas iš tiesioginio vadovo gavo elektroninį laišką, kad pamaina, prasidedanti 2017 m. gruodžio 7 d., atšaukta ir ją turi perimti kitas žurnalistas.

2017 m. gruodžio 20 d. ieškovas kreipėsi į savo tiesioginį vadovą W. S. ir pasiteiravo, ar 2017 m. gruodžio 21 d. jis turi atvykti į suplanuotą pamainą. Ieškovui buvo atsakyta, kad P. K. neplanuoja su juo bendradarbiauti.

Dėl to, kas išdėstyta, ieškovas 2017 m. gruodžio mėn. nedirbo nė vienos pamainos ir su juo nebuvo sudaryta rangos sutartis kitam laikotarpiui. Taip proceso šalių bendradarbiavimas baigėsi.

Atsakovė nereiškė ieškovui jokių pretenzijų dėl jo rengiamos medžiagos kokybės.

Vietoj ieškovo buvo įdarbinta K. K., kuri neturėjo kvalifikacijos ir patirties atlikti ieškovo iki tol dirbtą darbą.

Kūrybos, reklamos ir apipavidalinimo agentūra oficialiai veiklą pradėjo 2018 m. sausio 1 d.

F. PREJUDICINIO KLAUSIMO PATEIKIMO PRIEŽASTYS

Teismas kreipiasi su pirmiau pateiktu prejudiciniu klausimu, nes nagrinėjant bylą jam kilo abejonių dėl to, ar leistina Direktyvoje 2000/78/EB nustatytos apsaugos netaikyti sutarties šalies pasirinkimo laisvei, jei pasirinkimas nėra grindžiamas lytimi, rase, etnine kilme ar tautybe, tuo atveju, kai diskriminacija dėl seksualinės orientacijos yra susijusi su fizinio asmens, kuris yra civilinės teisinės sutarties šalis ir vykdo savarankišką ekonominę veiklą, pasirinkimu.

Direktyvos 2000/78/EB taikymo sritis tiksliai apibrėžta jos 3 straipsnyje. Šioje byloje svarbios 3 straipsnio 1 dalies a ir c punktų nuostatos, kurios garantuoja apsaugos nuo diskriminacijos užtikrinimą sąlygoms, taikomoms galimybei įsidarbinti ar imtis savarankiškos ar nesavarankiškos veiklos, įskaitant atrankos kriterijus ir priėmimo į darbą sąlygas, taip pat įdarbinimo ir darbo sąlygas. Direktyvoje 2000/78/EB nėra savarankiškos veiklos sąvokos apibrėžties ir nepatikslinkama, kiek tokiai savarankiškai veiklai turėtų būti taikoma direktyvoje nustatyta apsauga, t. y. ar šios apsaugos galima netaikyti ginant asmens, kuris yra diskriminuojamas dėl diskriminacinių požymių, nustatytų direktyvos 1 straipsnyje, kontrahento teisę pasirinkti sutarties šalį, su kuria jis nori bendradarbiauti vykdydamas ekonominę veiklą.

Pirmiau nurodytos abejonės šioje byloje teismui kilo atsižvelgiant į nacionalinės teisės nuostatas, kuriomis įgyvendinama Direktyva 2000/78/EB, t. y. Lygybės įstatymo 5 straipsnio 3 punktą, pagal kurį tame įstatyme nustatyta apsauga netaikoma sutarties šalies pasirinkimo laisvei tuo atveju, jei pasirinkimas nėra grindžiamas lytimi, rase, etnine kilme ir tautybe. Tokia nuostata reikštų, kad diskriminacija gali atsirasti dėl seksualinės orientacijos, tik jei diskriminacija pasireiškė laisvai pasirenkant sutarties šalį. Šis klausimas turi tiesioginę reikšmę šios bylos išsprendimui, nes atsakovė, turėdama laisvę pasirinkti sutarties šalį, nusprendė nesudaryti kitos rangos sutarties su ieškovu, kuris vykdo individualią ekonominę veiklą. Teismo nuomone, ieškovo individuali ekonominė veikla turi būti klasifikuojama kaip savarankiška veikla, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78/EB 3 straipsnio 1 dalies a punktą. Be to, teismo įsitikinimu, Direktyvos 2000/78/EB 3 straipsnio 1 dalies a punktu siekiama suteikti apsaugą nuo diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ir tokiu atveju, nes sutarties su ekonomine veiklą vykdančiu asmeniu nesudarymas vien dėl seksualinės orientacijos pasireiškia kaip sąlygų, taikomų galimybei imtis savarankiškos veiklos, ribojimas.

Atsižvelgiant į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnio turinį, analizuojamo Direktyvos 2000/78/EB 3 straipsnio 1 dalies a punkto aiškinimas priklauso išimtinai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo kompetencijai, todėl prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra pagrįstas.

<...>

DARBINIS VERTINIMAS